SEPT. 2016

DOORPAKKEN

INSPIRATIE VOOR EEN SLUITENDE AANPAK VOOR MENSEN MET VERWARD GEDRAG

SAMENWERKEN IN DRENTHE EN BRABANT
WAT LEVERT DAT OP?

DE 9 BOUWSTENEN
INITIATIEVEN DIE INSPIREREN

TERUGBLIK AANJAAGTEAM
WAT MAAKT HUN TROTS?

Personen met verward gedrag

TEKST EN VORMGEVING Tappan Communicatie
FOTOGRAFIE Chris Bonis,
Nationale Politie/Peter Monteny (foto meldkamer pg. 12),
Rijksoverheid (foto pg. 4 en 5)
Dit magazine is een eenmalige uitgave
van het aanjaagteam Verwarde Personen.

inhoud

4. **VOORWOORD** LIESBETH SPIES

6. **INTERVIEW** CLIËNTEN- EN FAMILIEORGANISATIES TREKKEN SAMEN OP IN MIND NL

8. **INTERVIEW** SAMENWERKEN IN BRABANT

10. **FOTOREPORTAGE** INSPIRATIE VOOR DE 9 BOUWSTENEN

16. **INTERVIEW NATIONALE POLITIE** OVER INCIDENTCODE E33

17. **INTERVIEW ZORGVERZEKERAAR** VERWARD GEDRAG OMARMEN

18. **INFOGRAPHIC** GEMEENTEN WERKEN AAN EEN SLUITENDE AANPAK

20. **INTERVIEW GGD & GGZ** DE DRENTSE AANPAK

22. **INTERVIEW** SAMENWERKING OM & GGZ

24. **VIER ERVARINGSDESKUNDIGEN** EN HUN TIPS AAN PROFESSIONALS

26. **DE LEDEN VAN HET AANJAAGTEAM** WAT MAAKT HUN TROTS?

Met lef en creativiteit komen we vooruit

Ik ben er trots op dat zóveel gemeenten en professionals nu samen aan de slag zijn om de zorg aan mensen met verward gedrag te verbeteren. Een jaar geleden werd die urgentie nog niet overal gevoeld. Ook het vertrouwen van de ervaringsdeskundigen hebben we écht moeten verdienen. Door vanaf het begin eerlijk te benoemen wat er niet goed gaat en wat er nodig is om dat te verbeteren. Zo ontstond een zwaan-kleef-aan-effect. Als het lukt om deze energie de komende jaren vast te houden, dan zijn we op de goede weg.

Liesbeth Spies
Voorzitter aanjaagteam Verwarde Personen
Burgemeester van Alphen aan den Rijn

Pleidooi voor samenwerken
We komen steeds vaker maatschappelijke vraagstukken tegen die zo complex zijn dat ze niet passen in onze bureaucratie. Veiligheid, zorg en het sociale domein raken steeds meer vervlochten. Je kunt het als organisatie niet meer alleen. Met de 9 bouwstenen reiken we een handvat aan, een pleidooi voor samenwerken aan de sluitende aanpak.

Het systeem is ondergeschikt aan de persoon. En aan wat mensen nodig hebben om hun leven weer op de rit te krijgen. Het gaat niet om wat wij als professionals kunnen, willen of mogen. We moeten het simpelweg zo organiseren dat de persoon krijgt wat hij nodig heeft. Dat is lastig! Het betekent dat we met elk van die 9 bouwstenen aan de gang moeten. Niet alleen de gemeente, maar iedereen: zorgverleners, openbaar ministerie, zorgverzekeraars, huisartsen, politie, woningcorporaties, buren, personen zelf en hun naasten. Als samenleving moeten we ons beter toerusten op mensen die in de war zijn of mogelijk worden.

Elkaar zoeken en vinden
We willen meer nadruk op preventie en een vroege signalering, zodat we incidenten beter kunnen voorkomen. Als burgemeester merk ik dat bij een inbewaringstelling: zolang er geen risico is, kun je niet ingrijpen. Iedereen wacht op escalatie en daar wordt uiteindelijk niemand beter van. We willen dat mensen die in de war zijn met de juiste zorg en begeleiding in hun eigen woning een goed bestaan kunnen opbouwen.

De sluitende aanpak op regionaal en lokaal niveau moet de komende tijd handen en voeten krijgen. Die staat nog nergens volledig; wel zijn er veel goede initiatieven. Veel regio's zijn bezig met de opvang van mensen in een acute crisis. Wijk- en buurtteams zoeken de samenwerking met de GGZ. En ik reken ook op het Rijk. Er is bijvoorbeeld een subsidieregeling voor onverzekerden in het vooruitzicht gesteld. En er is meer samenhang nodig in alle voornemens op het terrein van informatievoorziening. We moeten elkaar zoeken en vinden om drempels weg te nemen.

Volg je intuïtie
Dit vraagt nogal wat van professionals. Ze moeten van hun bestuurders en leidinggevenden de ruimte krijgen om met lef en creativiteit zaken aan te pakken. Ze zijn soms risicomijdend geworden en zien al snel beren op de weg: 'Dat vergoedt de zorgverzekeraar niet' of 'Dat is niet volgens het protocol'. Professionals zouden vaker hun intuïtie kunnen volgen. Wacht niet af en organiseer de steun van je leidinggevende. Een moeder zei heel treffend: 'Iedereen weet te goed waar de eigen verantwoordelijkheid ophoudt.' Laten we allemaal het citaat van deze moeder boven ons bed hangen. En laat pas los als je zeker weet dat een andere professional het stokje van je overneemt.

‘Eén netwerk voor een krachtige stem naar buiten’

Als je moeder of neef verward raakt, wie bel je dan? En wat als je in je straat een persoon tegenkomt die in de war is? Voor advies en steun kun je terecht bij veel cliënten- en familie-organisaties. Welke jou het beste kan helpen, is niet altijd duidelijk. Mind NL gaat dat veranderen.

Mind NL werd in september 2016 gelanceerd door het Fonds Psychische Gezondheid en het Landelijk Platform GGZ (LPGGZ), de koepelorganisatie voor cliënten- en familieorganisaties. Nic Vos de Wael, beleidsadviseur bij het LPGGZ: ‘We willen met Mind NL werken onder één naam, als één netwerk. Zo kunnen we cliënten en naasten beter informeren over mogelijke hulp, en hebben we een krachtigere stem naar buiten.’

Sneller hulp voor cliënten en familie

Een van de organisaties die meewerkt aan Mind is Ypsilon, de landelijke vereniging voor familieleden en naasten van mensen met een verhoogde kans op psychose. ‘Mind NL bestaat nog maar net, we bouwen er hard aan,’ vertelt Bert Stavenuiter (directeur Ypsilon). ‘We willen als cliënten- en familieorganisaties samen optrekken in Mind. Waarom? Er zijn erg veel landelijke, regionale en lokale organisaties. Hoe weet je waar je terecht kunt voor hulp? Hiervoor gaan we onder andere één telefonische adviesdienst instellen.’

Blijven knokken voor gelijke rechten

Mind NL strijdt ervoor dat personen met verward gedrag een goed leven kunnen opbouwen. Nic: ‘Het stigma is nog steeds groot. Het is al een strijd om het leven weer op te pakken na bijvoorbeeld een psychose of een zware depressie, en om te accepteren wat er met je gebeurd is. Dan heb je de steun van de buitenwereld hard nodig. Je wilt gezien worden als een mens: iemand die goed kan sporten of iemand die alles weet van milieuproblematiek. Niet als “geval” of belichaming van je aandoening.’

De organisaties die opkomen voor de belangen van de cliënt en familie zijn er in vele soorten en maten. Klein, groot, regionaal, landelijk, per aandoening of voor meerdere psychische aandoeningen in een. Dat maakt het soms moeilijk om gehoord te worden door de politiek of beleidsmakers. Bert: ‘We kunnen als Mind een grotere vuist maken dan allemaal apart. We kunnen naar een gemeente stappen om zaken voor elkaar te krijgen, zoals een goede opvanglocatie voor mensen in crisis of een training voor familieleden over hoe om te gaan met verward gedrag. Want we blijven knokken voor gelijke rechten. Een blinde heeft behoefte aan een stoplicht dat tikt. Iemand die gevoelig is voor psychose, kan een huis nodig hebben dat niet gehorig is.’

‘Je wilt niet gezien worden als belichaming van je aandoening’

Van papier naar praktijk

Met de 9 bouwstenen en de 4 perspectieven is pas de eerste stap gezet, vinden Nic en Bert. Aansluiten bij de behoeften van de mens, dat klinkt natuurlijk als muziek in hun oren. Bert: ‘Maar we zijn er nog lang niet. Er is erg veel werk verzet en ik ben heel positief over het aanjaagteam. Maar in de praktijk, als individu of familie, merk je er nog bijna nergens iets van. Het advies van het aanjaagteam is dat gemeentes de regie pakken. Maar er zijn zelfs nog veel gemeentes zonder plan van aanpak. En dan is een plan van aanpak alleen nog maar “papier”. Het duurt nog wel even voordat we in de praktijk de effecten merken. In een aantal grote gemeentes, zoals Utrecht, gaat het de goede kant op. In veel kleine gemeentes is nog niets geregeld.’ Nic sluit daarbij aan: ‘De urgentie is groot. Partijen moeten beter samenwerken en gemeentes mogen er niet mee wachten daar het voortouw in te nemen. Mind kan daarin een geweldige partner zijn.’

Op de foto: Bert Stavenuiter en Nic Vos de Wael

Samenwerken in Brabant

‘De plus op het bestaande beleid’

Verward gedrag heeft vele gezichten, ook in Tilburg en omgeving. Bijvoorbeeld de jongen met veel psychoses die geen hulp wil. Of de vrouw die regelmatig naakt de straat op gaat. Maar ook de man die zich voor het politiebureau in brand steekt.

‘Wij richten ons projectplan op de zwaardere doelgroep’, zegt veiligheidsadviseur Sandra Timmermans van de gemeente Tilburg. ‘Dat zijn de mensen die anders tussen wal en schip vallen.’

Samen met de andere gemeenten uit de regio Hart van Brabant vormt Tilburg een verdiepingsregio van het aanjaagteam. ‘De complete doelgroep van het aanjaagteam was voor ons te breed’, verklaart Timmermans. ‘Dan valt er alles onder wat wij in het sociale domein doen. Het projectplan ‘Aanpak personen met verward gedrag’ is voor ons juist de plus op het bestaande beleid.’ Naast zorg draait de aanpak om veiligheid, zowel voor de doelgroep zelf als hun omgeving. Veel incidenten rond verward gedrag in Tilburg zijn terug te voeren op een relatief klein aantal personen.

Het projectplan bevat tien samenhangende projecten over onder meer passende opvang, goed vervoer, tijdige zorg en ondersteuning. In de projecten richt Tilburg zich niet alleen op de zwaardere problematiek zelf, maar ook op vroegtijdige signalering en diagnose, om te voorkomen dat lichte problematiek zwaarder wordt. Voor het opstellen van het plan zocht de gemeente Tilburg actief de samenwerking met regiogemeenten, maatschappelijke organisaties en ervaringsdeskundigen. ‘Samen met professionals uit de eerste en tweede lijn hebben we tien projecten geformuleerd’, zegt Timmermans. ‘Die hebben we voorgelegd aan de stakeholders.’ Aan tafel zitten twee van de vele stakeholders: directeur van Samen Sterk zonder Stigma Gerdien Rabbers en Paola van den Noordt, ervaringsdeskundige en projectleider bij RIBW Brabant, een regionale instelling voor beschermd wonen.

Taboes en vooroordelen

Samen Sterk zonder Stigma maakt zich sterk voor gelijke behandeling van mensen met psychische aandoeningen door het bespreekbaar maken ervan. ‘De praktijk wijst uit dat dit werkt’, zegt directeur Rabbers. ‘We willen vooroordelen over psychische problemen de wereld uit helpen. We moeten mensen bewust maken van het stigma, van de discriminatie waarmee personen met psychische aandoeningen te maken krijgen. Daarom werken we ook veel samen met bedrijven. Wist je dat een op de zes werknemers in Nederland een psychische aandoening heeft en dat 42,7 procent ooit zelf psychische problemen ervaart?’

Ervaringsdeskundigen spelen een belangrijke rol in het werk van de stichting. Van den Noordt, die zelf ooit een psychose meemaakte, is naast haar werk bij het RIBW ook ambassadeur van Samen Sterk zonder Stigma: ‘Ervaringsdeskundigen weten heel goed hoe je mensen kunt ondersteunen en empoweren.’ Als voorbeeld noemt ze het Kiemuur, dat ze in diverse wijkcentra en buurthuizen organiseert: ‘Daar creëren ervaringsdeskundigen een laagdrempelige ontmoetingsplek. Sommige mensen vinden het eng als iemand psychotisch aan tafel zit, maar we proberen alle aanwezigen op hun gemak te stellen. Iedereen, hoe verward ook, moet zich sociaal geaccepteerd voelen.’

Het goede voorbeeld geven

Het project ‘Signalering en samenwerking’ draait onder meer om het trainen van vrijwilligers in de wijken. ‘Als zij verward gedrag eerder signaleren,’ zegt Timmermans, ‘wordt de kans kleiner dat het misgaat. Dat moeten wij ons als gemeente ook aantrekken. Een ervaringsdeskundige van het RIBW wees me ook op ons baliepersoneel. Zij weten ook niet altijd hoe ze verward gedrag kunnen signaleren of ermee om moeten gaan. En dat geldt misschien ook wel voor ambtenaren die achter voordeuren komen, zoals handhavers, leerplichtambtenaren en jeugdhulpverleners. Als gemeente moeten we het goede voorbeeld geven.’

‘Een aantal problemen, bijvoorbeeld rond de zorgverzekering, moet landelijk worden opgelost’, zegt Timmermans. ‘Maar de meeste zaken moeten we lokaal aanpakken.’ Een aantal belangrijke lessen: ‘Commitment aan de voorkant en een gemeenschappelijk gevoel van urgentie zijn cruciaal om ervoor te zorgen dat het in de werkelijkheid verandert en niet alleen op papier. Nu zien we nog in te veel gevallen dat er onvoldoende maatwerk is, te veel hokjesdenken, te veel redeneren vanuit het aanbod. Er is dus nog veel te doen. Maar we stoppen niet voordat we de oplossing hebben.’

Op de foto: Sandra Timmermans, Gerdien Rabbers en Paola van den Noordt

Inspiratie voor de 9 bouwstenen

Voor een sluitende aanpak is het belangrijk dat alle samenwerkingspartners vanuit één gezamenlijk perspectief werken aan de ondersteuning en zorg van mensen met verward gedrag. Met oog voor het maatschappelijke belang van het voorkomen van overlast. De negen bouwstenen zijn onderdeel van een domeinoverstijgende persoonsgerichte aanpak, die aansluit bij de leefwereld van mensen. Op veel plekken in Nederland wordt met behulp van de bouwstenen hard gewerkt: negen initiatieven die inspireren.

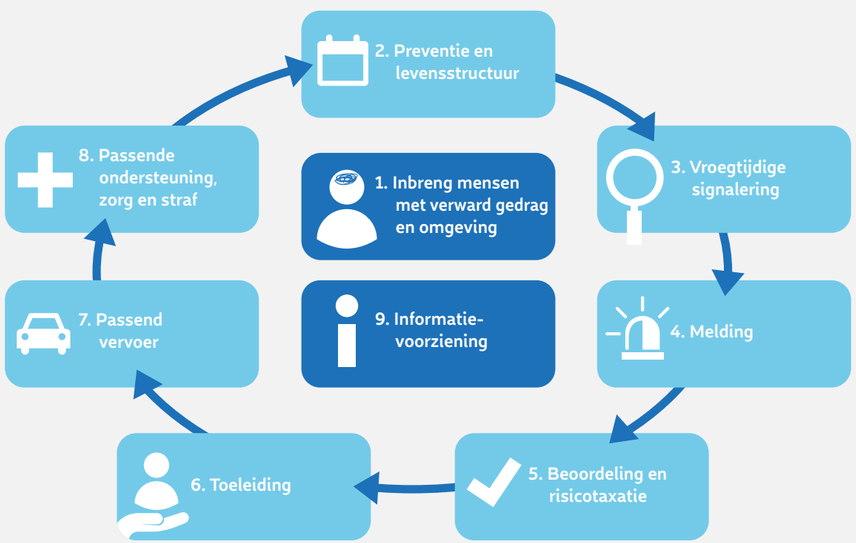

Op de foto: Martijn Kole

Een school voor het leven in Utrecht

Zorg en ondersteuning vanuit de leefwereld van verwarde mensen: hoe ziet dat eruit? Hoe borgen we hun inbreng? Niet alleen in de concrete zorg, maar ook in het (gemeente)beleid. Belangrijk is dat de professional náást de verwarde persoon staat. En dat signalen van de omgeving serieus worden genomen. Het Enik Recovery College in Utrecht is een mooi voorbeeld van een scholingscentrum waar professional en cliënt een gelijkwaardige positie hebben. Hier geven ervaringsdeskundige professionals cursussen en trainingen en begeleiden ze herstelwerkgroepen. De cursisten geven vorm aan hun eigen herstel én dat van andere deelnemers.

1. Inbreng mensen met verward gedrag en omgeving

Werk geeft structuur en voldoening

Om goed te herstellen, is een stabiel leven nodig. Met voldoende sociale contacten, een zinvolle dagbesteding, een passende woning en financieel de zaken op orde. Ook werk is belangrijk. Mensen met een (ernstige) psychische aandoening herstellen beter als zij een betaalde baan hebben. Dat is het uitgangspunt van de IPS-behandelmethodiek (Individuele Plaatsing en Steun). Daarom maakt betaald werk onderdeel uit van de behandeling. De trajectbegeleider ondersteunt werknemer én werkgever langdurig. En is onderdeel van het ambulante GGZ-team. Kenniscentrum Phrenos helpt GGz-instellingen die de IPS-methodiek willen implementeren.

2. Preventie en levensstructuur

Snelle consultatie en verwijzing in Vught

Signalen van verwarring vroeg herkennen, mensen snel naar de juiste zorg leiden en daarmee escalatie (en de inzet van politie) voorkomen. Dat is het dagelijkse werk van wijk GGD'ers Sarah Voss en Esther Pullen in Vught. Ze opereren op het snijvlak van zorg, openbare orde en veiligheid. Hiervoor staan ze in nauw contact met onder meer het sociaal team, de politie en de veiligheidscoördinator van de gemeente Vught. Een pilot wees uit dat deze aanpak werkt: de gemeente en de politie ervaren minder meldingen van notoire overlastgevers. Deze aanpak past bij de bouwsteen Vroegtijdige Signalering, waarin gestreefd wordt naar een fijnmazig en deskundig netwerk in de wijk dat dag en nacht beschikbaar is om signalen te kunnen zien, ontvangen en erop te acteren.

3. Vroegtijdige signalering

Op de foto: Sarah Voss en Esther Pullen

Alertheid in de Amsterdamse meldkamer

Meldingen over mensen die in de war zijn, belanden nogal eens op de 112-meldkamer. Vaak wordt dan de politie ingezet, terwijl geen sprake is van strafbare feiten. Daarom zou in de meldkamer meer kennis over verwardheid aanwezig moeten zijn. Elke regio bekijkt welke aanpak de slimste is. In sommige meldkamers kijkt bijvoorbeeld een sociaal-psychiatrisch verpleegkundige mee bij een melding over een persoon met verward gedrag. In Amsterdam is er ook een goede samenwerking tussen de politie, GGD en de GGZ. Als een melding lijkt te gaan om een persoon met verward gedrag, wordt in overleg bekeken of inzet van de psycholance nodig is. Een meerijdende sociaal-psychiatrisch verpleegkundige beoordeelt de persoon. Zo kan direct de juiste ondersteuning of zorg worden ingeschakeld en de juiste strafmaatregel worden ingezet.

4. Melding

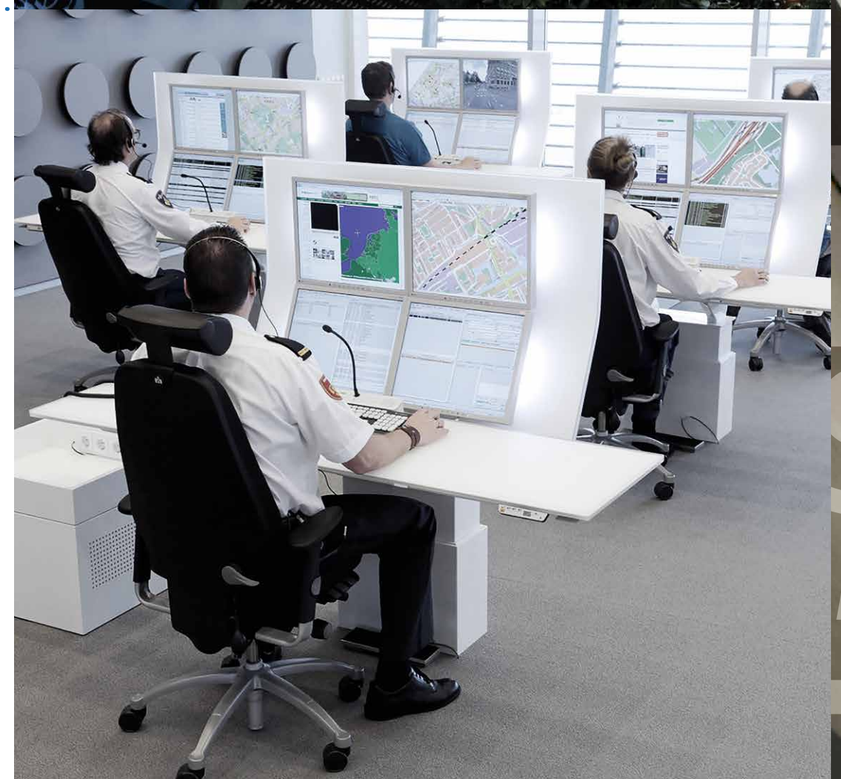

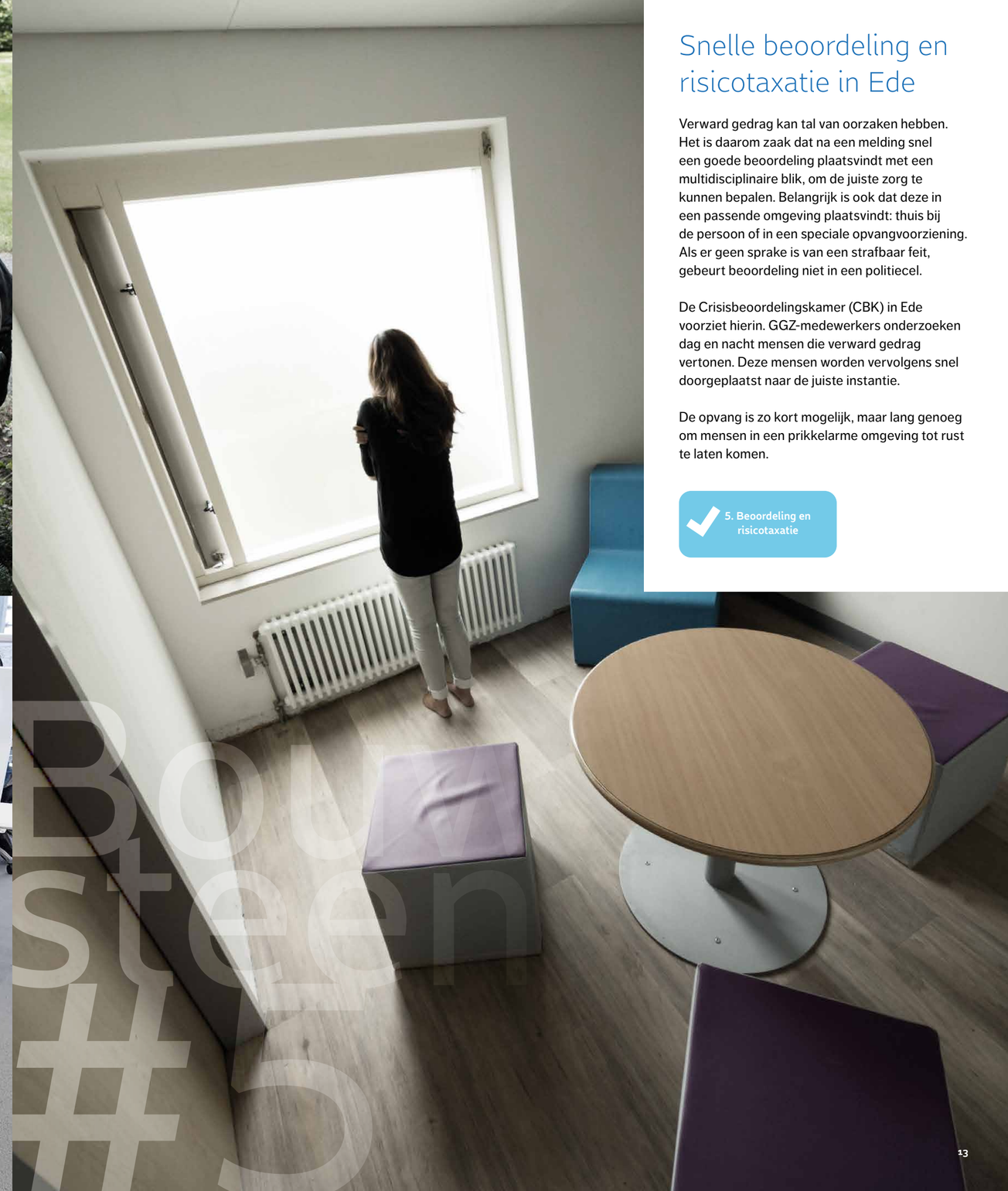

Bouwsteen #5

Snelle beoordeling en risicotaxatie in Ede

Verward gedrag kan tal van oorzaken hebben. Het is daarom zaak dat na een melding snel een goede beoordeling plaatsvindt met een multidisciplinaire blik, om de juiste zorg te kunnen bepalen. Belangrijk is ook dat deze in een passende omgeving plaatsvindt: thuis bij de persoon of in een speciale opvangvoorziening. Als er geen sprake is van een strafbaar feit, gebeurt beoordeling niet in een politiecel.

De Crisisbeoordelingskamer (CBK) in Ede voorziet hierin. GGZ-medewerkers onderzoeken dag en nacht mensen die verward gedrag vertonen. Deze mensen worden vervolgens snel doorgeplaatst naar de juiste instantie.

De opvang is zo kort mogelijk, maar lang genoeg om mensen in een prikkelarme omgeving tot rust te laten komen.

5. Beoordeling en risicotaxatie

Onverzekerde Rotterdammers naar juiste zorg geleid

Mensen snel naar de juiste begeleiding, ondersteuning of zorg leiden. En op zo'n manier dat (financiële) drempels zo laag mogelijk zijn. Dat doen ze in Rotterdam. De GGD krijgt regelmatig meldingen over mensen die zorg nodig hebben, maar dat zelf niet regelen. Bijvoorbeeld omdat ze niet verzekerd zijn. De gemeente helpt deze groep actief. Zo krijgen onverzekerde dak- en thuislozen hulp bij het inschrijven in de Basisregistratie Personen (BRP). En tijdens het regelen van woonruimte worden ze ook geholpen met andere belangrijke zaken, zoals een inkomen of een zorgverzekering (minimapolis). Voor daklozen wordt de hulp centraal geregeld via het stedelijk loket, eventueel in combinatie met nachtopvang. Mensen die wel een woonadres hebben, helpt het wijkteam met eerstelijnszorg.

6. Toeleiding

Rust en passende begeleiding in Hummelo

Passende ondersteuning, zorg en/of straf die dag en nacht beschikbaar is: dat is de kern van deze bouwsteen. Maatwerk is hierbij cruciaal. In het Achterhoekse Hummelo kunnen dak- en thuislozen met gedrags-, verslavings- of psychische problemen terecht in laagdrempelige opvang Het Passion. Omgeven door weilanden komen zij daar tot rust. In 4 tot 6 weken vinden zij de structuur om een nieuwe draai aan hun leven te geven. Ze worden daarbij geholpen door vaste vrijwilligers en professionals van het Leger des Heils. Bijna 70 procent vertrekt met een behandelplan of afspraken over begeleiding als ze weer in de samenleving zijn. Het Passion werkt samen met verslavingsklinieken, GGZ-instellingen, Reclassering en begeleide woonvormen.

www.hetpassion.nl

8. Passende ondersteuning, zorg en straf

Minder stress door vervoer met een psycholance

Mensen met verward gedrag in een politieauto vervoeren kan tot stress en soms tot (meer) agressie leiden. Ook werkt het stigmatiserend. Daarom zet onder andere Amsterdam een psycholance in. Deze bus ziet er van buiten uit als een gewone ambulance, maar heeft een rustgevend interieur, zonder onnodige prikkels van bijvoorbeeld medische apparatuur. Er is naast een zorgambulancechauffeur een sociaal-psychiatrisch verpleegkundige aan boord die een eerste inschatting kan maken bij een melding over een persoon met verward gedrag. Als er geen sprake is van strafbare gedragingen, van ordeverstoring, van letsel of van suïcidaal gedrag, dan vervoert de psycholance deze persoon zo nodig naar de crisisdienst van de spoedeisende psychiatrie of van daaruit naar instellingen.

7. Passend vervoer

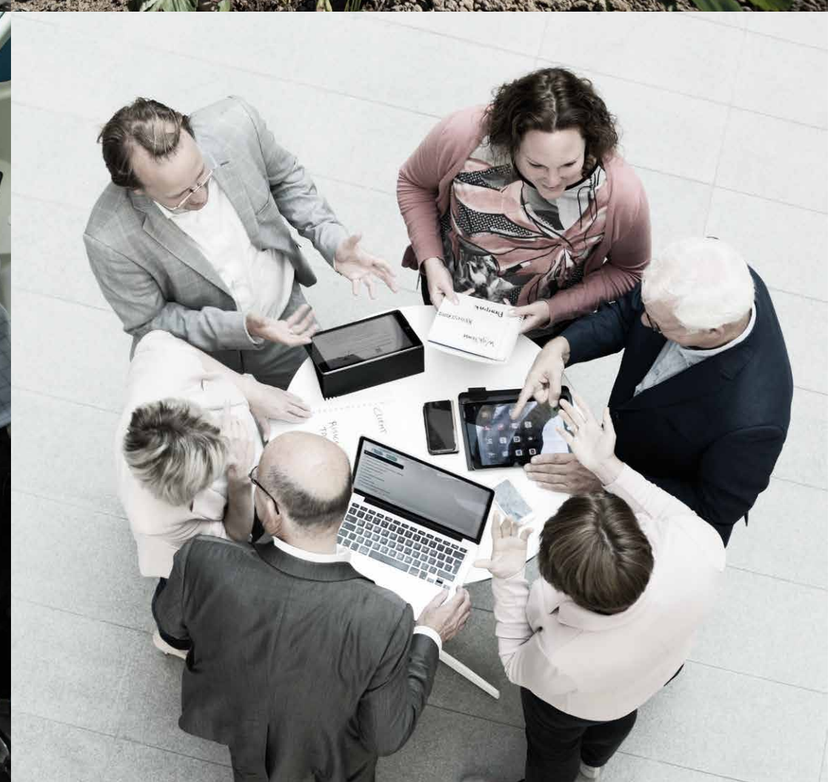

Betrouwbare informatie voor juiste zorg of straf

Betrouwbare informatie is essentieel voor het signaleren van problemen, het bepalen van de ondersteunings- of zorgbehoefte of het vorderen van een passende straf. En ook om vast te stellen welke interventies mogelijk zijn. In Haaglanden, Tilburg en Rotterdam wordt geëxperimenteerd met 'keteninformatiepunten'. Daar wordt informatie over meldingen uit alle Zorg- en Veiligheidshuis-domeinen centraal verzameld, gewogen en zorgvuldig (privacy) doorgespeeld naar een behandelaar of multi-disciplinair team voor een plan van aanpak. Het gaat bijvoorbeeld om gegevens uit het sociale domein, Veilig Thuis, (O)GGZ- en zorgpartijen, justitie en gemeente. Professionals beschikken zo altijd over de juiste informatie op het juiste moment. Dit maakt een goede risico-inschatting mogelijk. En daarmee passende ondersteuning, zorg of straf voor personen met verward gedrag.

9. Informatie-voorziening

Op de foto: Henk van Dijk

‘De noodzakelijke zorg en steun ontbreekt vaak’

Incidentcode E33 staat voor overlast door een verward of overspannen persoon. In 2015 registreerde de politie ruim 65 duizend van zulke incidenten. Bijna 26 duizend meer dan in 2011. Deze stijging was voor de Nationale Politie aanleiding om aan de bel te trekken.

‘Er wordt te veel een beroep op ons gedaan zonder dat er sprake is van strafbare feiten’, zegt Henk van Dijk, voorzitter Landelijk Platform Verwarde Personen van de Nationale Politie: ‘De noodzakelijke zorg en steun ontbreekt vaak.’

Met wat voor verward gedrag heeft de politie te maken?
‘We lopen tegen heel veel personen met verward gedrag aan. Sommigen vormen een gevaar voor zichzelf of hun omgeving. Anderen veroorzaken overlast. Een ander deel pleegt een strafbaar feit. Op de achtergrond speelt vaak al meer: mensen raken in de problemen, verwaarlozen zichzelf, laten hun woning verloederen. Doordat de juiste zorg en steun ontbreekt en signalen onvoldoende worden opgepakt, neemt de problematiek toe.’

Wat ontbreekt er precies?
‘Mensen die acuut in de war zijn en geen strafbare feiten hebben gepleegd, horen niet thuis in een politiewagen of een politiecel Daarom is er passend vervoer nodig en moeten er genoeg opvangplekken komen. Verder is 24/7 zorg in de wijk cruciaal om signalen op tijd op te vangen en waar nodig in te grijpen, gekoppeld aan een loket waar je als burger en professional 24/7 terechtkunt met signalen. Veelal ontbreekt het ook aan *lifetime* steun en structuur voor deze kwetsbare mensen. Door opeenstapeling van problemen zien we mensen vaak terug, veroorzaken ze meer overlast of vervallen ze zelfs in criminaliteit.’

Wat betekent dit voor jullie dagelijkse werk?
‘Als politie kunnen we het niet alleen. In Rotterdam bijvoorbeeld neemt de politie elke dag met psychiatrisch verpleegkundigen de incidenten van de afgelopen 24 uur door die draaiden om personen met verward gedrag. Maar uiteindelijk gaat het er vooral om dat personen met verward gedrag de juiste zorg krijgen. En daarvoor zijn onder meer professionals uit de zorg en het sociaal domein onmisbaar.’

‘Verward gedrag omarmen’

‘Als er bij de Maori’s iemand in de war is, gaan de mensen in de gemeenschap er letterlijk omheen staan en maken ze contact’, vertellen Maarten Wegman en Gerben van Ommeren, accountmanagers strategische zorginkoop GGZ bij Menzis. Net als veel andere zorgverzekeraars werkt Menzis aan het verbeteren van de zorg voor mensen met verward gedrag.

Mensen met een psychische aandoening kunnen zich soms moeilijk handhaven in de samenleving. Naast persoonlijk leed kan dit tot overlast en onrust in de maatschappij leiden. Wegman: ‘We zijn gebrand op een betere afstemming in de zorg voor mensen met verward gedrag.’

Resultaten delen
Daarom zet Menzis in drie regio’s verbeterprojecten op: in Arnhem, Den Haag en Groningen. In Arnhem gaat om het bevorderen van een aangesloten keten van huisvesting. In Den Haag proberen de projectpartners te voorkomen dat mensen in een crisis raken door het organiseren van 24/7-steun door professionals en bekenden. Van Ommeren: ‘Het mooie is dat we de resultaten in de ene regio straks kunnen delen met de andere.’

Methode van de Maori’s
In Groningen gaan mensen met verward gedrag straks zelf de regie voeren over hun zorg. Wegman: ‘De methode komt oorspronkelijk van de Maori’s. Kort gezegd komt het erop neer dat mensen zelf aangeven door wie ze geholpen willen worden om hun geestkracht te versterken en te herstellen. Dat kan een professional zijn, maar ook anderen waarin ze veel vertrouwen hebben: een buurvrouw, een broer of de sportcoach.’ Om dit mogelijk te maken wil Menzis samen met de gemeente een nieuwe financieringsvorm creëren: ‘Minister Schippers biedt ons hiervoor de experimenteerruimte.’

Samen aanpakken
Wegman en Van Ommeren merken dat alle partijen hun ‘stinkende best doen’ om goede zorg te leveren: ‘Maar je kunt het niet in je eentje. Als zorgverzekeraar vinden we het onze taak om de samenwerking te stimuleren tussen alle partijen: verzekerden, zorgaanbieders, de gemeente en de zorgverzekeraar. Alleen met elkaar komen we tot echt betere zorg.’

Meer informatie op: www.werkagendamenzisgemeenten.nl

Op de foto: Gerben van Ommeren en Maarten Wegman

Gemeenten werken aan een sluitende aanpak

Er wordt hard gewerkt in het land. Gemeenten vervullen een cruciale rol in de regie op een sluitende aanpak, die domeinoverstijgend en persoonsgericht is. Hoe ver zijn zij en hun partners? Het aanjaagteam verzamelde informatie en 138 gemeenten vulden deze zomer een enquête in.

Regionale samenwerking

In welk (geografisch) samenwerkingsverband is de aanpak georganiseerd of wordt aan de aanpak gewerkt?

Veiligheidshuis	Regio Veiligheidsregio	Regio maatschappelijke opvang en beschermd wonen	GGD GGD- regio	WMO WMO-regio	≠ Regio Geen, alleen lokaal	Geen, er is nog geen aanpak
39%	36%	34%	29%	19%	11%	6%

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

Wie is binnen de gemeente bestuurlijk verantwoordelijk voor dit thema?

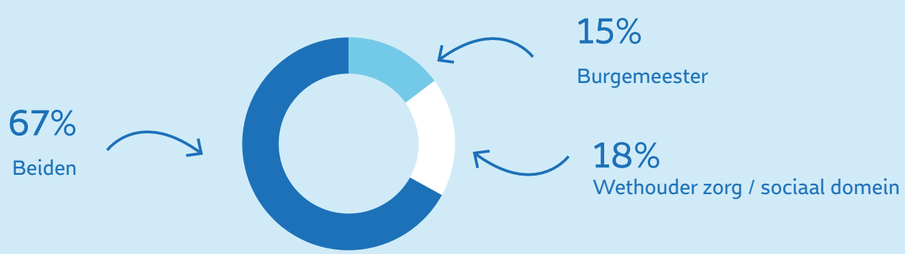

Fase aanpak

In welke fase bevindt de ontwikkeling van de aanpak zich?

Samenwerkingspartners

Met welke partners werkt u samen op dit thema?

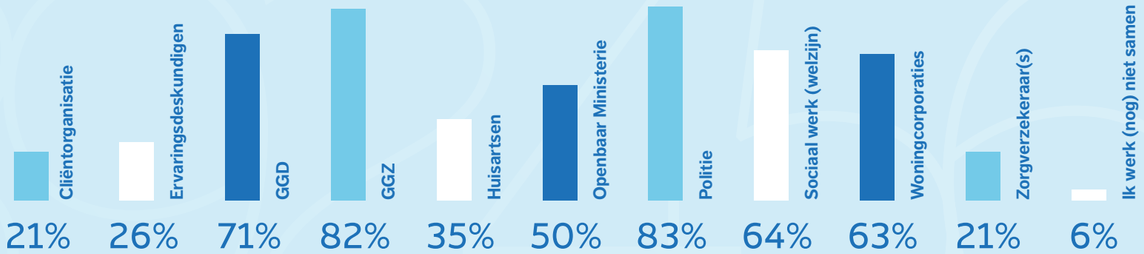

Verdiepingsregio's

Zes regio's verdiepen samen met het aanjaagteam de aanpak voor mensen met verward gedrag. Het aanjaagteam ondersteunt deze verdiepingsregio's en leert van alle initiatieven en activiteiten die in deze regio's plaatsvinden. Werken de bouwstenen in de praktijk? Hebben ze nog aanscherping nodig?

De Drentse aanpak

‘Als het beter moet, kun je het beste meteen beginnen’

In de provincie Drenthe zitten ze niet stil. Bestaande netwerken voor zorg en veiligheid werken meer en meer samen. Een sluitende aanpak komt daardoor snel dichterbij.

Een nieuwe spoedpoli is een van de initiatieven om mensen met verward gedrag beter op te vangen. Aanleiding voor de spoedpoli is onvrede bij huisartsen en politie over het gebrek aan acute opvang voor personen in crisissituaties. De politie kan iemand niet zomaar vasthouden, ook al is duidelijk dat de persoon dringend hulp nodig heeft. Opvang in een politiecel is ook niet passend als geen sprake is van strafbare feiten. Cees Vermeeren, manager Acute Psychiatrie van de GGZ Drenthe: ‘De spoedpoli moet hiervoor binnenkort een oplossing bieden. Daar kunnen we mensen in een veilige omgeving met GGZ-expertise opvangen en beoordelen. En eventueel een crisisinterventie doen, totdat passende zorg is geregeld.’

Acute en niet-acute zorg verbinden

Ook zorg in niet-acute situaties is onderdeel van de Drentse aanpak. Kern hiervan is dat bestaande structuren worden doorontwikkeld tot één Advies- en Meldpunt Maatschappelijke Zorg. Daarin werken GGD Drenthe, GGZ Drenthe, Verslavingszorg Noord Nederland, Promens Care en Veiligheidshuis Drenthe samen.

Peter Haima, beleidsmedewerker OGGZ bij GGD Drenthe: ‘Steeds vaker krijgen wij op het meldpunt meldingen van politie of woningcorporaties over verwarde mensen waar ze zich zorgen over maken. Of die overlast veroorzaken terwijl ze al wel zorg krijgen. Ook deze mensen willen we beter helpen. We brengen meldingen snel onder de aandacht bij deze hulpverleners en ondersteunen waar nodig met een persoonsgerichte aanpak. Door bijvoorbeeld tijdelijk een coördinerende of bemiddelende rol te vervullen, zodat verwarde personen in hun huis kunnen blijven wonen. Daarom praat ik met Cees over samenwerkingsafspraken om de zorg in acute en niet-acute situaties met elkaar te verbinden. Zoals vervolgbegeleiding na een spoedopname.’

Op de foto: Peter Haima en Cees Vermeeren

Het aanjaagteam versnelt en verankert

Al voordat het aanjaagteam in beeld kwam, ging Drenthe aan de slag met haar aanpak. Haima: ‘Drentenaren zijn pragmatisch. Bij signalen dat het beter moet, kun je het beste meteen beginnen.’ Het aanjaagteam heeft voor versnelling en verankering gezorgd. ‘Initiatieven worden nu bestuurlijk gedragen’, vertelt Vermeeren. ‘Je merkt dat initiatieven verschuiven van het veiligheidsdomein naar het zorgdomein. Was eerst overlast de belangrijkste drijfveer om naar oplossingen te zoeken, nu is hulp aan personen met verward gedrag het vertrekpunt.’ Haima vult aan: ‘Het aanjaagteam zorgt zo voor meer nuance en focus in discussies.’

Beter samenwerken werpt zijn vruchten af

Inmiddels vinden ketenpartners elkaar steeds makkelijker. De lijnen zijn kort en er is een gezamelijke *drive* om goede dingen te doen. Vermeeren: ‘Het is mooi dat schotten tussen expertises wegvallen en we elkaars taal leren spreken. Hierdoor kijken we met een brede blik naar individuele situaties.’ Wel is het nodig om afspraken meer vast te leggen. Bijvoorbeeld over het bewaken van de privacy van de mensen die hulp krijgen. Haima: ‘Samenwerken is absoluut nodig, maar kennis delen moet integer gebeuren. Ook is het belangrijk dat professionals zich bewust worden van hoé je een samenwerking slim en zorgvuldig organiseert. Dan is de inzet en bemiddeling van het Advies- en Meldpunt Maatschappelijke Zorg in de toekomst minder vaak nodig.’

> ‘Was eerst overlast de belangrijkste drijfveer, nu is hulp aan personen met verward gedrag het vertrekpunt’

De randvoorwaarden op orde

Effectievere samenwerking is een stap vooruit, maar alleen daarmee red je het niet. Vermeeren: ‘Er is nu nog geen juridisch kader om patiënten een tijdje in de spoedpoli te kunnen houden. Ook moet er geld komen voor speciaal opgeleide spoedpoli-verpleegkundigen.’ Hiervoor hebben de Drentse burgemeesters, samen met alle ketenpartners, subsidie aangevraagd bij VWS. In een plattelandsregio is passend vervoer nodig, zoals een psycholance, om van acute opvang een succes te maken. Bovendien moet er voldoende zorg beschikbaar zijn. Want wat doe je als iemand dringend hulp nodig heeft, maar er geen opnameplek beschikbaar is? Haima: ‘Het zou mooi zijn als er ook zonder psychiatrische diagnose tijdelijk plek is in de spoedpoli. Die mogelijkheid verkennen we met de GGZ.’

OM & GGZ

‘Een zorgvuldige afweging van belangen’

In de regio Zeeland-West-Brabant maken het Openbaar Ministerie (OM) en de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) slim gebruik van elkaars expertise. Zo helpen zij mensen met verward gedrag snel aan de juiste zorg. Hoe doen ze dat en wat levert dit op?

De politie stuurt meldingen zo snel mogelijk door naar het Zorg- en Veiligheidshuis. Daar bepalen de ketenpartners samen de zorgaanpak. Op verzoek van het OM beoordeelt de GGZ bijvoorbeeld de geestelijke gezondheid van verdachten in strafzaken. Of het OM en de GGZ kijken samen naar wat nodig is om te voorkomen dat iemand iets strafbaars doet. Gerco Blok, psychiater en geneesheer-directeur van Emergis (regio Zeeland): ‘We kunnen alleen opname afdwingen als iemand ontspoort, maar dat wil je graag vóór zijn. We overleggen hoe iemand zo snel mogelijk de juiste begeleiding krijgt, al dan niet in een strafrechtelijk kader.’

De samenwerking bevalt goed. Het OM bewaakt de veiligheid voor de maatschappij. De GGZ beoordeelt welke zorg iemand nodig heeft. Dat geeft soms spanning. Daarin samen de beste weg te zoeken, leidt tot een zorgvuldige afweging. Jessica Janssen, gebiedsofficier van justitie Hart van Brabant: ‘Door onze samenwerking leer ik veel. Dit helpt me om in strafzaken de omstandigheden van de dader mee te wegen. Ook weten we steeds beter van elkaar welke wettelijke (on)mogelijkheden we hebben om mensen die in de war zijn te helpen.’

> ‘Het is nu te makkelijk om lastige, zorgmijdende mensen te weigeren’

Samenwerken in de praktijk

Janssen vertelt over een verwarde, alcoholistische vrouw die elke week honderden keren naar 112 belde. ‘Als je iemand niet kunt dwingen om hulp te accepteren, moet je soms creatief zijn’, zegt ze. De vrouw zorgde voor veel overlast, maar wilde niet geholpen worden. OM en GGZ gingen samen om tafel voor een scherper beeld van de situatie. En om te bepalen wat ze wilden bereiken. Janssen: ‘Dat waren twee dingen: zorgen dat de vrouw hulp krijgt en de overlast verminderen. Ook stelden we met de GGZ vast welke hulp we konden bieden.’ Overmatig bellen naar 112 is strafbaar en dat werd het ‘haakje’ waarmee de politie de vrouw kon aanhouden. Zo kwamen hulpverleners met haar in contact en is ze hulp gaan accepteren.’

Ruimte voor verbetering

In Nederland kan de hulp aan mensen met lichtere vormen van verward gedrag beter geregeld worden, vindt Janssen. Als mensen zelf geen hulp zoeken, kan de situatie snel verslechteren. Janssen: ‘De beschikbaarheid van bijvoorbeeld tbs-plekken (terbeschikkingstelling) wordt landelijk bijgehouden. Dat zouden we ook willen voor BOPZ-plekken (Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen) en andere vormen van al dan niet klinische begeleiding en zorg.’ Blok voegt daaraan toe: ‘De zorg voor deze groep is vaak versnipperd, mensen weten niet waar ze terechtkunnen en de regie is vaak onduidelijk. Het is nu te makkelijk om lastige, zorgmijdende mensen te weigeren.’ Een idee kan zijn om deze zorg centraal te financieren, bijvoorbeeld via een fonds. Elke gemeente stort daarin een bedrag waarvoor de GGZ landelijk passende zorg kan aanbieden.

Het belang van een stabiele basis

Blok vindt het positief dat het aanjaagteam benadrukt dat zaken als huisvesting en financiën van mensen met verward gedrag op orde moeten zijn. Hij vertelt dat woningcoöperaties nu te vaak – bijvoorbeeld onder druk van de buurt en omgeving – kunnen weigeren om iemand in zijn huis te laten blijven. Terwijl dat vaak een randvoorwaarde is om rust te creëren voor de persoon in kwestie. Blok: ‘Voor kwetsbare mensen moeten de basisvoorwaarden op orde zijn. Belangrijke vragen daarbij zijn: Wie pakt welke rol? En hoe kan dat beter? Terecht dat het aanjaagteam hier aandacht voor vraagt.’

Op de foto: Gerco Blok en Jessica Janssen

Vier ervarings deskundigen

Marcello
45 jaar

Marcello zet voor gemeenten en organisaties peersupportgroepen op. Zelf raakte hij al vroeg in zijn leven verslaafd, gokte veel en was agressief. Zijn vader was verslaafd en zijn moeder depressief. Op zijn 30ste kreeg hij een psychose.

Hoe probeer jij de regie te houden?
'Ik ga nog elke week zelf naar een zelfhulpgroep, dat helpt nog steeds. Wat me eerder heeft geholpen is het stellen van kleine doelen in mijn herstel. Ik ben bijvoorbeeld pas aan rouwverwerking begonnen toen ik vier jaar clean was. Alles tegelijk op dag één van een behandeling: dat werkt niet.'

Wat is jouw tip aan de professionals?
'Stel kleine doelen. Neem de tijd, praat veel. Ga niet direct in de actiemodus, praat niet gelijk over rouwverwerking, een psycholoog, een psychiater. Maar begin bijvoorbeeld bij het doel om één dag niet drinken en geen drugs gebruiken. Leef je in, ook al is dat soms moeilijk.'

Wat is jouw droombeeld van de toekomst?
'Ik doe dit werk nu 14 jaar, en het is opeens "hot en sexy". Er wordt veel gepraat over het perspectief van de cliënt. Ik hoop dat het aanjaagteam en hun opvolgers niet alleen praten, maar ook nieuwe hulpvormen stimuleren. Zoals peersupportgroepen naast de zorg door ervaringsdeskundigen. Geef het een kans, start een pilot!'

Denise is gevoelig voor reizen, weersverandering en te weinig slaap. Ze heeft een hogere kans op psychoses als ze haar rust niet neemt. Ze is nu vrijwillig ervaringswerker bij de GGZ.

Hoe probeer jij de regie te houden?
'Om de kans zo klein mogelijk te maken om in een psychose te raken heb ik een signaleringsplan gemaakt. Dan weet ik of ik een slaaptablet moet innemen om beter te slapen, iemand moet bellen of contact opneem met de GGZ. Verder heb ik veel aan de herstelwerkgroepen met andere ervaringsdeskundigen.'

Wat is jouw tip aan de professionals?
'Mijn diagnose is: manisch-depressief. Maar ik bén niet mijn diagnose. Ik ben een persoon van vlees en bloed, net zoals de professional aan de andere kant van het bureau. Ik vind het belangrijk dat mensen de mens in mij zien en door mijn verwardheid heen kijken. Dat ik gezien en gehoord word.'

Wat is jouw droombeeld van de toekomst?
'Ik denk aan meer plek en ruimte voor de ervaringsdeskundige. Dus niet slechts één ervaringsdeskundige in een team van professionals. Maar meer back-up en andere ervaringsdeskundigen om mee te overleggen.'

Denise
55 jaar

Karin
47 jaar

Karin kreeg in 2008 een acute psychose na haar zwangerschap: een kraambedpsychose. Deze ervaring leidde uiteindelijk tot een eigen praktijk voor trainingen en workshops in de kraamzorg, verloskunde en verpleegkunde. Vanuit het perspectief van de ervaringsdeskundige.

Hoe probeer jij de regie te houden?
'Op het moment dat ik zwaar psychotisch was, was ik daartoe niet goed in staat. Tijdens mijn behandeling heb ik wel zelf de regie proberen te houden. Ik had bijvoorbeeld twee lijstjes op mijn deur geplakt. Daarop had ik concreet vermeld wat mij wel of juist niet hielp. Als ik merkte dat ik boos werd, medicatie weigerde en niet meer naar verpleegkundigen luisterde, dan was dat voor mij een signaal dat het niet goed met me ging.'

Wat is jouw tip aan de professionals?
'Ervaringsdeskundigen betrekken bij de behandeling. En zelf anders omgaan met personen met verward gedrag. Niet gelijk invullen wat een ander voelt, maar luisteren zonder oordeel. Je proberen in te leven. Vanuit goede bedoelingen gaat dat vaak mis.'

Wat is jouw droombeeld van de toekomst?
'Dat de mens meer wordt gezien vanuit een holistisch perspectief. Wat gebeurt er in de geest, en wat in het lichaam? Bij mij kwam de psychose door een verstoord immuunsysteem. De psychose kwam tot uiting in mijn hoofd, maar was veroorzaakt door mijn lichaam.'

Danny beleefde meerdere malen een psychose. Hij is nu medewerker bij een forensische woonvorm van de GGZ NHN en vrijwilliger bij de stichting Samen sterk zonder stigma.

Hoe probeer jij de regie te houden?
'In de aanloop naar een psychose zit een opbouw. Als je er eenmaal inzit, kun je moeilijk bijsturen. Als ik veel stress ervaar, ben ik gevoeliger voor een psychose. Daarom stuur ik dan al bij, door bijvoorbeeld met de honden in de natuur te gaan wandelen. Voordat ik wist dat ik aanleg had voor psychoses ging ik dan blowen. Ik weet nu dat dat het alleen maar erger maakt. Ook werk ik 24 uur, dat zorgt voor rust en regelmaat. Door de psychose is mijn concentratie afgenomen. Ik moet daarom goed mijn grenzen bepalen en mijn draagkracht blijven onderzoeken.'

Wat is jouw tip aan de professionals?
'Oprechte aandacht schenken, de mens als mens benaderen. Laat als professional je titel buiten de deur. En durf risico's te nemen in de behandeling! Anders blijft iemand een patiënt, rustig gehouden door medicijnen. Durf af te bouwen en kijk wat er gebeurt.'

Wat is jouw droombeeld van de toekomst?
'Dat we van "professionele afstand" gaan naar "professionele nabijheid".'

Danny
41 jaar

De leden van het aanjaagteam

Het aanjaagteam heeft een jaar lang met vele anderen keihard gewerkt aan oplossingen voor het vraagstuk van ondersteuning, zorg en veiligheid voor en met mensen met verward gedrag. Wat maakt hun trots?

(van links naar rechts)

Bertine Steenbergen *secretaris aanjaagteam Verwarde Personen*
'Ik ben het meest trots op de concrete handvatten die we hebben ontwikkeld, samen met mensen die zich soms verward gedragen en de professionals uit de praktijk. De 9 bouwstenen en de persoonsgerichte aanpak maken samen de sluitende aanpak mogelijk. De snelle acceptatie van de aanpak door de praktijk en de bestuurders vormt een mooie basis om door te pakken.'

Henk van Dijk *voorzitter Landelijk Platform Verwarde Personen, Nationale Politie*
'We hebben als aanjaagteam, dwars door de muren van de systeemwereld en de kokers van onze organisaties heen, het fundament gelegd om te komen tot een sluitende aanpak die mensen met verward gedrag en de samenleving ten goede gaat komen. Het fundament ligt er, de samenhangende bouwstenen staan klaar, bouwen maar!'

Bert Frings, wethouder Zorg *wethouder Zorg & Welzijn, Nijmegen*
'Ik vind het geweldig dat het aanjaagteam erin is geslaagd consequent ruimte te geven aan cliënten en hun vertegenwoordigers. En dat in alle uitingen steeds de persoon en de leefwereld van mensen centraal staat! Het is voor mij als wethouder inspirerend om vanuit dat vertrekpunt nu het gemeentelijke en regionale beleid vorm te geven.'

Leen van Leersum *vertegenwoordiger cliënten- en familieperspectief*
'Ik ben trots dat we als aanjaagteam pleiten voor een persoonsgerichte en domeinoverstijgende aanpak. Persoonsgericht omdat we uitgaan van eigen regie, eigen kracht én een sterke betrokkenheid van familie, vrienden en andere naasten. Domeinoverstijgend doordat we echt samenwerken met alle betrokkenen. Van politie tot hulpverlener, van burgemeester tot buurman en vooral: met de mens met verward gedrag.'

Liesbeth Spies *voorzitter aanjaagteam Verwarde Personen, burgemeester van Alphen aan den Rijn*
'Het aanjaagteam heeft concrete bouwstenen aangereikt die helpen om de zorg en ondersteuning van mensen met verward gedrag te verbeteren. Door de mens en zijn gedrag centraal te stellen moet het lukken om beter samen te werken en niet in bureaucratie verzeild te raken. Het enthousiasme en de passie waarmee veel mensen hiermee aan de slag willen, maken mij trots.'

Sjef Czyzewski *voorzitter Raad van Bestuur, GGZ-instelling Antes*
'Het is bijzonder dat een team dat is samengesteld uit personen met zulke verschillende achtergronden het zo snel en zo goed met elkaar eens is over wat het probleem is, en waar we moeten zoeken naar oplossingen. Maar ik denk dat we met z'n allen pas echt tevreden kunnen zijn als de veranderingen die nodig zijn in gang gezet worden.'

Heleen Rutgers *plaatsvervangend Hoofdofficier van Justitie parket Midden Nederland, Openbaar Ministerie*
'Ik ben tevreden over de samenwerking tussen alle partners, ook de BOPZ-officieren van justitie. Samen zetten we alles op alles om de juiste zorg te organiseren voor degenen die dat nodig hebben. Mét het oog op de veiligheid van de maatschappij. Want ik blijf zorg houden over de aanpak van degenen die gevaarlijk zijn en onbehandelbaar of uitbehandeld. Dat moet beter.'

Pieter-Jaap Aalbersberg *politiechef Eenheid Amsterdam, Nationale Politie*
'Het aanjaagteam heeft nog meer bereikt dan ik tevoren had gehoopt. We hebben grote stappen gezet door gezamenlijk te leren denken en handelen vanuit een gedeeld perspectief waarin de leefwereld van de persoon centraal staat. Mét oog voor de belangen van de samenleving. Het fundament is gelegd, maar nu is het bestuur aan zet om echt door te zetten.'

Anouk Mateijsen *senior manager Inkoop Noord-West Nederland, Zilveren Kruis*
'Dat we echt in staat zijn geweest om de leefwereld en ervaring van de persoon met verward gedrag centraal te zetten, daar ben ik trots op. En dat we daarbij niet hebben geschroomd om heilige huisjes omver te werpen, zoals onverzekerdenproblematiek en vervoer. Dat we in staat zijn geweest om boven onze grenzen uit te stijgen en lastige onderwerpen te agenderen en bespreekbaar te maken.'

Contact
Aanjaagteam Verwarde Personen
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
070 373 83 93
aanjaagteam@vng.nl
aanjaagteam.nl
linkedin.com/groups/8513917/

september 2016